

INSPIRATION TIL UNDERVISNING

// LIVSOPLYSNING

Antisemitisme, dømmekraft
og demokrati

Læreruddannelsen

Varighed: 6 lektioner

Udarbejdet af Gry Eliassen

// INDHOLD

- 2 // Indhold
- 3 // Faglig ramme, formål og læringsmål
- 5 // Inspiration til lektionsforløb
- 6 // Opstart og rammesætning
- 8 // Introduktion til potentielt kontroversielle emner
- 11 // Eksempler på historiske og aktuelle antisemitiske udtryk
- 13 // Samtalekort og outro
- 16 // Forslag til videre læsning og fordybelse

// FAGLIG RAMME, FORMÅL OG LÆRINGSMÅL

Dette inspirationsmateriale om antisemitisme er målrettet læreruddannelsens fag Livsoplysning: kristendomskundskab, idéhistorie, medborgerskab og autoritet. Det er tilrettelagt over seks lektioner med en opstart, en række øvelser samt en afslutning med evaluering. Forløbet er fleksibelt, så der kan afkortes i øvelserne eller udelades enkelte øvelser. Undervisningsforløbet er forankret i *Håndbog om antisemitisme* og de tilhørende samtalekort, som du kan bruge i din planlægning. Forløbet i livsoplysningsfaget kan knyttes til temaer om menneskerettigheder, etik, minoritetsreligioner i dansk og europæisk kontekst samt medborgerskab og demokrati.

FORLØBSBESKRIVELSEN INDEHOLDER:

- Et overblik over forløbets faglige ramme og forankring i Livsoplysning: Kristendomskundskab, idéhistorie, medborgerskab og autoritet.
- En tydelig formulering af forløbets formål og de studerendes læringsudbytte.
- En konkret plan for hver lektion med læringsaktiviteter, materialer, organisering og estimeret tidsforbrug.
- Forslag til videre læsning og fordybelse.

// LÆRINGSMÅL

Viden – den studerende har viden om

- Antisemitisme som fænomen både i nutiden og historisk.
- Forskellige typer af antisemitiske udtryk (stereotyper, konspirationer, kodet online-sprog, Holocaust-benægtelse/-forvrængning).
- Hvordan antisemitisme med udgangspunkt i historien aktualiseres, og hvordan globale konflikter og identitetspolitiske spændinger kan få konsekvenser i en dansk skole.
- Hvordan digitale kulturer (memes, symboler, "hundefløjter", forvrængning af historie) kan skabe nye former for diskrimination og normalisering i unges fællesskaber.

Analyse – den studerende kan

- Analysere konkrete situationer i skolens praksis med blik for værdier, identitet, magt, autoritet og institutionelle rammer, herunder skolens formål.
- Skelne mellem legitim uenighed, herunder politisk kritik og diskriminerende, dehumaniserende eller kollektivt skyldsplacerende udsagn.
- Identificere hvordan antisemitisme kan bringes i spil (af hvem og med hvilke konsekvenser) samt undgå forsimplede eller stigmatiserende forklaringer.
- Analysere og perspektivere til diskrimination af andre religiøse minoriteter.

Handlekompetence – den studerende kan

- Tilrettelægge læringsrum, der forebygger antisemitisme og styrker handlekompetence i en skole præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.
- Anvende konkrete strategier til dialog og uenighedsfællesskaber, når antisemitisme eller beslægtede had- og diskriminationsformer kommer på spil.
- Reflektere over egen rolle og professionel dømmekraft i mødet med antisemitisme og anden diskrimination, herunder mulige bias.
- Balancere mellem at skabe tryk og samtidig adressere vanskelige emner professionelt.

FORLØBETS FAGLIGE RAMME OG RELEVANS FOR FAGET

Antisemitisme defineres i dette forløb som en form for racisme, der primært rammer jøder, men også samfundet generelt. Der er i dansk og global kontekst en stigende grad af antisemitiske ytringer (herunder vold og trusler) mod jødiske medborgere og institutioner, fx den jødiske skole, Carolineskolen. Ofte er antisemitisme et tegn på en stigende grad af intolerance i et samfund og rammer derfor også ikke-jødiske personer og institutioner, herunder Folkeskolen.

Antisemitisme er stigende i europæisk og dansk kontekst og udfordrer religionsfrihed som en grundlæggende frihedsrettighed, ligesom den udfordrer muligheden for et ligeværdigt fællesskab i samfundet. Alle former for diskrimination, herunder antisemitisme, udfordrer både skole og samfund. Derfor er det vigtigt, at kommende lærere har viden og handlekraft til at forebygge diskrimination og samtidig kan skabe rammer for uenighed i en skole præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Forløbet knytter an til livsoplysningsfagets overordnede mål: "at kunne træde ind i gerningen som lærer med et reflekteret blik på egen læreridentitet og på spørgsmål om værdier, identitet, magt og autoritet" og har særligt fokus på de mål, der gør den studerende i stand til at:

- Analysere og diskutere forholdet mellem religion, kultur, skole og samfund i Danmark og Europa
- Forholde sig analytisk og professionelt til etisk dannelse og etiske dilemmaer i skolens dagligdag
- Tilrettelægge aktiviteter, som understøtter udvikling af demokratiske kompetencer og ligeværdige fællesskaber
- Agere myndigt under udøvelse af professionel autoritet og dømmekraft i en skole præget af kulturel, religiøs og værdimæssig pluralitet

UNDERVISNINGSFORLØBETS FORMÅL:

Formålet med undervisningsforløbet er, at de studerende får viden om antisemitisme, så de kan identificere, analysere og forebygge den. Forløbet sigter mod at udvikle og understøtte de studerendes demokratiske handlekompetence og professionelle dømmekraft i forhold til at forebygge antisemitisme og andre former for diskrimination. Forløbet sigter også mod at give de studerende erfaringer med at skabe rammer for uenighedsfællesskaber og mod at bidrage til, at de studerende reflekterer over forforståelser af religiøse minoriteter, herunder jøder, og hvordan de kan nuancere og forholde sig til deres egen og andres forståelse, når de skal bruge deres professionelle dømmekraft.

// INSPIRATION TIL LEKTIONSFORLØB

// FORBEREDELSE

Brug håndbogen aktivt. Hent viden om antisemitisme som historisk og nutidigt fænomen, herunder vold, forfølgelse, fornægtelse og forvrængning (som er udbredt særligt på sociale medier og via AI-genereret indhold).

Arbejd målrettet med samtalekortene. Brug de tre korttyper: a) udsagn, b) personlige fortællinger, c) billeder/fotos som afsæt for dialog og perspektivering.

Inddrag intro- og outropræsentationen. Brug den til at introducere temaet (fx via explainervideo), aktivere de studerendes forforståelse og sætte tydelige rammer for samtalen med fokus på respekt, nysgerrighed, samtaleformer og gruppedynamik.

Find alle materialer på
historielab.dk/antisemitisme

// OPSTART OG RAMMESÆTNING

1.-2. LEKTION

(vejledende tid 90 min.)

// INTRODUKTION TIL ANTISEMITISME OG AKTIVERING AF FORFORSTÅELSE

| 90 min.

Hvad er antisemitisme?

Definitioner og formål med forløbet

Find og indsæt casefoto i intropræsentationen inden undervisningen.

Intropræsentationen er bygget op om et billede af en antisemitisk hændelse blandt nogle børn i København. Hændelsen danner rammen om hele introduktionen til antisemitisme, idet de studerende skal reflektere over og tage stilling til hændelsen både i starten og slutningen af intropræsentationen.

Vis intropræsentationen

Gennemgå definition og formål med forløbet.

Se den korte explainerfilm om antisemitisme, og læs de to paragraffer fra lovgivningen op.

Spørgsmål til explainerfilmen:

Faciliter en fælles afklaring og drøftelse:
(kan udføres i grupper eller i plenum).

- Hvilke former for antisemitisme skildres?
- Hvordan kan antisemitisme anskues som et demokratisk problem?
- Materialet ligger op til at anskue antisemitisme som en form for racisme: Kan du give eksempler på andre former for racisme? Hvor adskiller de sig fra antisemitisme, og hvor er der ligheder? (Hvis de studerende ikke har eksempler, kan man evt. inddrage racisme mod fx personer med afrikansk oprindelse, som ofte har andre stereotyper knyttet til sig end jøder, men ofte med samme nedvurderende og dehumaniserende udtryk).

Se på folkeskolens formålsparagraf og spørg i plenum:

- Er der særlige dele af formålsparagraffen, som særligt fordrer, at antisemitisme og andre former for diskrimination er et anliggende for skolen?

Materialer:

Intropræsentationen

Organisering:

Gruppearbejde og fælles opsamling i plenum

Kilde til casefoto:

Mads Klitgaard:

Chokerende syn i københavnsk park:

Børn stillede sig på række bag hagekors – så begyndte de at heile, KøbenhavnLiv, 20. marts 2025

Søgeord: København-Liv, skaterpark, hagekors

// FORMÅLET MED LEKTIONEN

Formålet med introduktionen er at skabe en fælles faglig forståelse af antisemitisme og en forståelse for lærerens rolle i relation hertil.

// INTRODUCTION TIL POTENTIET KONTROVERSIELLE EMNER

3. LEKTION

(vejledende tid 45 min.)

10 min. Rammer for samtale om kontroversielle emner

Forbered de studerende på, at samtaler om antisemitisme potentielt kan føre til kontroversielle emner, selvom det at arbejde med antisemitisme ikke i sig selv er kontroversielt.

Se afsnittet "Antisemitisme – mellem følsomhed og faglighed" i *Håndbog om antisemitisme* om, hvordan undervisning i antisemitisme kan give anledning til potentielt kontroversielle drøftelser, afhængigt af konteksten.

Materialer:

Intro- og outropresentationen
Håndbog om antisemitisme

20 min. Aktivitet 1 – stil jer på en linje

Bed de studerende vælge en konflikt, som de har haft. De skal vælge en konflikt, som ikke går for tæt på noget, de ikke ønsker at dele med deres medstuderende.

Del 1: Hvornår har du sidst været uenig eller i konflikt med nogen? Var det for en time siden? I går? For en måned siden?

De studerende stiller sig på en række efter, hvornår de senest har været uenig eller i konflikt med nogen. Når rækken er etableret, skal de sammen med den, de står nærmest ved, fortælle:

- Hvad gik uenigheden /konflikten ud på?
- Hvor foregik den? (Fx job eller privat)
- Blev I enige om det, I var blevet uenige om?
- Oplevede du, at du forstod den andens perspektiv på uenigheden, selvom du holdt fast i dit eget perspektiv?
- Hvis ikke du fik forståelse for den andens perspektiv, har du så et bud på, hvad der skulle til for at skabe forståelse?

Saml op i plenum: Hav særligt fokus på de sidste to spørgsmål, der handler om forståelse for den andens perspektiv. Du kan evt. inddrage afsnittet om det multiperspektiviske læringssyn i *Håndbog om antisemitisme*.

Del 2: De studerende taler sammen i mindre grupper med udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- Hvornår har du sidst set eller oplevet noget, du mente var kontroversielt? Hvorfor mener du, det var kontroversielt? Var der nogle særlige værdier, du mener blev overtrådt og derfor gjorde det kontroversielt (etik/moral)?
- Tror du, alle ville opleve det, du opfattede som kontroversielt, som kontroversielt? Hvorfor/hvorfor ikke?

Materialer:

Samtalekort,
Håndbog om antisemitisme

Organisering:

Gulvarbejde og plenum

I plenum:

Afslut samtalen om kontroversielle emner med at vise billedet fra løbehjulsbanen. Giv de studerende 2-3 minutter til at reflektere over billedet individuelt og bed dem derefter om at diskutere billedet to og to.

Saml op i plenum ved at bede nogle grupper dele de vigtigste elementer fra deres samtale.

- Hvilke tanker sætter billedet i gang? Oplever du billedet som kontroversielt? Hvorfor? /Hvorfor ikke?
- Hvorfor kan billedet opleves som kontroversielt? Og hvorfor ikke?
- Hvilke etiske perspektiver kan billedet give anledning til, hvis nogen?
- Hvad ville du gøre, hvis det var elever fra din klasse, der var affotograferet her?
- Hvad ville du gøre, hvis elever fra din klasse delte billedet på sociale medier?

// FORMÅLET MED LEKTIONEN

Formålet med lektionen er, at de studerende arbejder undersøgende med centrale perspektiver i livsoplysning og udvikler et refleksivt sprog for, hvordan disse kommer til udtryk i pædagogisk praksis. Lektionen sigter mod at styrke de studerendes evne til at koble faglige begreber til konkrete situationer og egen professionsforståelse.

// EKSEMPLER PÅ HISTORISKE OG AKTUELLE ANTISEMITISKE UDTRYK

4. LEKTION

(vejledende tid 45 min.)

| 45 min.

At genkende og nuancere antisemitiske udtryk

Giv hver gruppe et tema. Lad dem på skift fremlægge korte redegørelser med konkrete eksempler på deres tema (maks. 7 min.). Herefter kan de andre i gruppen stille spørgsmål. De deler to spørgsmål hver, som de gerne vil diskutere med gruppen. Gruppen vælger 1-3 spørgsmål, som de diskuterer.

Forberedelse for de studerende:

Inden denne lektion skal de studerende læse et afsnit fra håndbogen (fordel de fire afsnit blandt de studerende, så der er lige mange, der får de forskellige afsnit), som de skal præsentere hovedpointer fra med fokus på disse to punkter:

- Hvad er de centrale pointer? (fx kodet sprog og "hundefløjter", stereotyper og memes, antisemitisme i forskellige miljøer, konspirationstænkning samt Holocaust-benægtelse og -forvrængning)
- Giv nogle konkrete eksempler på, hvordan antisemitisme kan se ud inden for dit tema

Stil to spørgsmål i relation til temaet, som du gerne vil diskutere i grupper med studerende fra de tre andre temaer. Spørgsmålene skal have fokus på, hvilke udfordringer temaet kan have for børn og unges fællesskaber, for demokrati eller børns rettigheder.

Materialer

Håndbog om antisemitisme

Organisering:

Gruppearbejde

// FORMÅLET MED LEKTIONEN

Denne del af undervisningsforløbet sigter samtidig at kvalificere de studerendes evne til at genkende og skelne mellem forskellige typer af antisemitisme og koble dem til livsoplysningsfagets centrale mål og vidensområder.

// SAMTALEKORT OG OUTRO

5.-6. LEKTION

(vejledende tid 90 min.)

| 45 min.**Når perspektiver mødes – undersøgelse gennem samtale**

Brug samtalekort om antisemitisme.

Start med at bruge 10 min. på at lave regler for den gode samtale. Træk på de samtaler, I har haft vedr. kontroversielle emner.

Opdel de studerende i grupper, og lad dem følge vejledningen for samtalekortene.

Afslutningsvis tager hver gruppe et spørgsmål, som de havde de bedste samtaler ud fra, og et, som var svært at tale om.

Spørg, om nogle af grupperne vil dele deres kort og begrunde, hvorfor det var henholdsvis gode og svære samtaler.

Materialer:
Samtalekort**Organisering:**
Gruppearbejde**// FORMÅLET MED LEKTIONEN**

Formålet med samtalekort og outroen er at skabe refleksion og dialog om antisemitisme som begreb, ytring og handling ved, at deltagerne undersøger forskellige perspektiver gennem samtale. Aktiviteterne har samtidig til formål at give de studerende mulighed for at reflektere over deres egen læring og deres rolle som kommende lærere og at afslutte arbejdet med et potentielt følsomt og uenighedsskabende emne på en rolig og respektfuld måde, hvor alle bliver hørt uden diskussion.

| 45 min.

Opsamling, evaluering og afslutning

Nogle af nedenstående udsagn er fra outtropræsentationen, og der er også tilføjet udsagn og spørgsmål. Man kan som underviser selv vælge, hvilke spørgsmål man vil bruge.

Aktivitet 1

Lad de studerende tænke over denne overskrift individuelt i et minut:

- "At kunne stå forskellige steder uden at forlade ansvaret"
- Hvilke centrale temaer i Livsoplysningsfaget mener I udsagnet særligt kobler sig til? Hvorfor?

Aktivitet 2

Stil jer på en linje på gulvet fra venstre = "i lav grad" til højre = "i høj grad":

- Jeg forstår nu bedre, hvorfor antisemitisme kan være svær at få øje på i hverdags- og onlinekontekster, men er blevet opmærksom på tegn
- Jeg forstår, hvad antisemitisme er
- Jeg forstår, at antisemitisme, ligesom andre former for racisme, er et demokratisk problem
- Jeg oplevede uenighed i forløbet, hvilket var udfordrende for mig.
- Jeg føler et personligt ansvar for at reagere på antisemitisme, når jeg møder det.
- Jeg føler et professionelt ansvar for at reagere på antisemitisme, både forebyggende og når jeg møder det

Aktivitet 3: Del i plenum

Stil jer i en cirkel og del én sætning:

- "Noget, jeg tager med mig fra arbejdet med antisemitisme, er..."

Aktivitet 4:

Vis løbehjulsbilledet igen og spørg i plenum: Ser du anderledes på løbehjulsbilledet nu?

Lad de studerende reflektere og skrive ned individuelt:

- Hvad tager du med fra forløbet?
- Var der noget, der overraskede dig? (I mødet med materialet, i mødet med dine medstuderendes udsagn osv.)
- Hvilke centrale faglige begreber er du blevet klogere på?
- Er der noget, du mangler at gå mere i dybden med? Noget, du skal undersøge (fx Børnekonvention, skolelovgivning, anden viden)?

Materialer:

Outtropræsentation

// FORSLAG TIL VIDERE LÆSNING OG FORDYBELSE

Hvis du ønsker at fordybe dig yderligere i emnet, kan du med fordel læse den tilhørende *Håndbog om antisemitisme*. Her finder du en grundig introduktion til antisemitismens historiske rødder og nutidige udtryksformer samt konkrete eksempler fra både undervisning og samfund. Håndbogen giver samtidig didaktiske perspektiver på, hvordan du kan arbejde med komplekse og potentielt kontroversielle emner i undervisningen.

Du kan også finde yderligere inspiration i referencelisten bagerst i håndbogen, hvor der er samlet relevante rapporter, artikler og undervisningsressourcer til videre arbejde.

DU STÅR MED EN DEL AF ET SAMLET UNDERVISNINGSMATERIALE

Hent materialet her: historielab.dk/antisemitisme

Dette undervisningsmateriale består af forskningsbaserede og undervisningsrettede materialer om antisemitisme til lærer- og pædagoguddannelserne. Materialerne kan bruges samlet eller hver for sig og rummer:

- Et kort webinar med introduktion og inspiration
- En faglig og didaktisk håndbog
- Samtalekort til refleksion og dialog
- Konkret inspiration til undervisning

Materialerne understøtter arbejdet med at forstå, identificere og undervise i antisemitisme samt håndtere dilemmaer og følsomme emner i professionel praksis.

